

PRESSENS
FAGLIGE UTVALG

PFU-SAK NR. 079/18

KLAGER: Ny Tid
PUBLIKASJON: Faktisk
PUBLISERINGSDATO: 14.09.2017
STOFFOMRÅDE: Utenriks
SJANGER: Faktasjekk
SØKERSTIKKORD: Opplysningskontroll og kildebredde, uavhengighet
REGISTRERT: 13.03.2018
BEHANDLET I PFU: 29.08.2018
BEHANDLINGSTID: 179 dager
KLAGEGRUPPE: Mediebedrift
PFU-KONKLUSJON:
HENVISNING VVPL.:
OMTALE/ANONYM.:
MERKNADER:

SAMMENDRAG:

Faktisk publiserte torsdag 14. september 2017 en artikkel med tittelen «**Nei, det er ikke innlysende at 9/11 var en eksplosjon**».

Artikkelen var en faktasjekk, og innledningsvis hadde den en påstand og en konklusjon:

«**Påstand: 'Innlysende at 9/11 var en eksplosjon**»

«**Konklusjon: Ny Tid viderebringer ukritisk en konspirasjonsteori om at de tre skyskraperne som raste sammen i New York 11. september 2001, ble utsatt for kontrollerte sprengninger. Ifølge amerikanske myndigheter raste bygningene som følge av flyene som styrtet i dem og de påfølgende brannene. Artikkelforfatteren er ikke objektiv og uavhengig, men aksjonist i en organisasjon som mener myndighetene tildekker sannheten. Han støtter seg på artikler publisert på useriøse nettsteder, som utgir seg for å være vitenskaplige. Det er på ingen måte innlysende at skyskraperne raste som følge av kontrollerte sprengninger.**»

Artikkelen hadde i tillegg en vignett/et banner der det stod «**Faktisk helt feil**».

Deretter fulgte en gjennomgang av hvordan redaksjonen hadde kommet frem til denne konklusjonen.

Et stykke ned i teksten, under mellom tittelen «**Aktivist**», skrev Faktisk:

«Artikkelen om 11. september er skrevet av Ted Walter, som ifølge Ny Tid er direktør for strategi og utvikling i [Architects & Engineers for 9/11 Truth](#) (AE911 Truth).

(...)

Organisasjonen har som mål å få en ny granskning av hva som skjedde da tvillingtårnene og World Trade Centers bygning nummer 7 raste sammen.

(...)

Ted Walter er ikke selv arkitekt eller ingeniør. Ifølge [LinkedIn-profilen hans](#) har han en mastergrad i 'public policy'. Walter har også skrevet boken 'Beyond Misinformation: What Science Says About the Destruction of World Trade Center Buildings 1, 2, and 7'.»

Faktisk slo fast at amerikanske myndigheter har konkludert med at bygningene raste på grunn av flyene som styrtet inn i dem, samt brannen som oppstod etterpå. Deretter gikk avisen i rette med flere av påstandene i Ny Tids artikkel, som hevdet at bygningene sannsynligvis raste sammen som følge av kontrollert sprengning.

Faktisk siterte blant annet en professor i metallurgi som sa at den såkalte nanotermitten som skal ha blitt funnet i støvet fra bygningene (et stoff med eksplosive egenskaper), kan ha oppstått på grunn av naturlig kjemisk reaksjon.

Lenger ned skrev Faktisk at en av kildene i Ny Tids artikkel har fått publisert sine teorier om 11. september av utgiveren Bentham, som tilbyr artiklene sine gratis. Avisen skrev:

«I 2009 var doktorgradsstudentene Phillip Davis og Kent Anderson, ved henholdsvis Cornell University og anerkjente New England Journal of Medicine, blitt lei av det de oppfattet som vitenskapelig søppelpost fra Bentham. De bestemte seg for å [kjøre en test](#).

Ved hjelp av et dataprogram fikk de generert en tekst som var grammatisk korrekt - og fullstendig meningsløs. De skrev at de var forskere ved Center for Research in Applied Phrenology (CRAP) og sendte inn teksten til Bentham. Fire måneder senere fikk de til svar at eksterne forskere hadde gjennomgått artikkelen, og at den var antatt. Dersom de betalte 800 dollar til en konto i De forente arabiske emirater skulle artikkelen bli publisert.»

Flere andre forhold ved Ny Tids artikkel ble imøtegått i artikkelen til Faktisk.

Til slutt fikk Ny Tids redaktør uttale seg. Han sa:

«Jeg ser her at Faktisk.no konkluderer med «useriøse medier» og gjør seg skyldig i å dømme en artikkel via 'guilt by association', dvs. ikke en faktabasert kritikk. Jeg ser ikke at man kan konkludere at det hele er 'faktisk helt feil', ut fra noen interessant momenter. Det følger ikke logisk av det.»

KLAGEN:

Klager er Ny Tid. Avisen mener at Faktisk har brutt følgende punkter i Vær Varsom-plakaten:

- Punkt 1.3, om pressens plikt til å verne om ytringsfriheten og åpen debatt
- Punkt 1.4, om pressens plikt til å informere og sette søkelys på seg selv
- Punkt 1.5, om å beskytte mot overgrep og forsømmelser
- Punkt 2.1, om redaktøransvaret og uavhengighet
- Punkt 3.2, om kildebredde, kildekritikk og opplysningskontroll

Ny Tid argumenterer innledningsvis for at man må passe seg for å slå fast hva som er fakta, og for å stemple spørsmål og alternative teorier som konspirasjonsteorier.

Ny Tid argumenterer også for at de tre offisielle rapportene etter 11. september 2001 ikke har klart å overbevise hva som egentlig hendte den dagen. Avisen mener det er verdt å stille spørsmål ved rapportene. Ny Tid skriver:

«Den mest gjennomførte kritikken av de offisielle rapportene føres høsten 2017 av gruppen på over 2900 ingeniører og arkitekter i organisasjonen Architects and Engineers for Truth on 9/11 (AE911Truth) som ble opprettet etter sterke innspill fra ofrenes pårørende. De krevde en ny gjennomgang av tragedien. De trekker **ikke** i tvil at flyene forårsaket skader på bygningene, direkte og indirekte, men problematiserer at ett av tårnene raste sammen uten å være truffet av fly og trekker i tvil at branner alene kan ha forårsaket kollapsen.»

Ny Tid opplyser at en rapport betalt av AE911Truth i 2017 konkluderte med at den tredje bygningen ikke kunne ha rast sammen som følge av brann. Dette var årsaken til at Ny Tid publiserte artikkelen.

«Pandoras eske var med andre ord åpnet igjen i september 2017, 16 år etter hendelsen. Og det er til én av de sentrale talsmenn for AE911truth-gruppen, Ted Walter, Ny Tid henvendte seg for å få en gjennomgang av deres aktuelle ståsted i 9/11-tragedien.»

Videre skriver Ny Tid at avisen ikke har påstått at det er innlysende at 9/11 var en eksplosjon. Ny Tid påpeker at tittelen står i hermetegn, og at den henviser til et sitat fra en kilde i artikkelen. «(Tittelen (...)) er artikkelforfatterens og hans organisasjon med hundrevis av eksperters mening», skriver avisen.

Slik Ny Tid ser det, forsøker Faktisk å kvele en debatt «med karakteristikk som 'konspirasjonsteori'».

«Som den fjerde statsmakter det spesielt viktig at pressen tør å utfordre ved å stille spørsmål og bringe synspunkter som røkter ved offisielle versjoner av hendelser og dype tragedier – som tårn-kollapsene i New York 11. september 2001.»

Ny Tid mener også at faktasjekker ikke egner seg på den typen artikler som Ny Tid publiserte:

«(...) faktasjekking er mindre egnet for vurdering av kompliserte spørsmål som krever utredninger, eksperimenter, omfattende gjennomganger, ideologiske eller verdibaserte betraktninger eller for eksempel rettsaker der mange hensyn må bringes sammen før man kan felle 'dommer' som erklærer 'faktisk helt usant,' slik det her ble gjort.»

Ny Tid reagerer på flere av ordene som Faktisk bruker i den påklagede artikkelen. Ny Tid skriver:

«Karakteristikkene 'ukritisk', 'konspirasjonsteorier', 'ikke objektiv eller uavhengig', 'aksjonist', 'useriøse nettsteder,' og 'utgir seg for å være vitenskapelige' forekommer i selve konklusjonen som vist ovenfor, som lettvinde, diskrediterende karakteristikker uten noen form for seriøs bevisførsel eller tillitvekkende argumentasjon.»

FORSØK PÅ MINNELIG LØSNING:

Partene har vært i kontakt med sikte på å løse saken i minnelighet, uten at dette har ført fram.

TILSVARSRUNDEN:

Faktisk skriver at konklusjonen som nettstedet bruker i faktasjekkene sine - «helt sant», «delvis sant», «delvis feil», «helt feil» eller «ikke sikkert» - har et element av meningsjournalistikk eller kommentar:

«Der trekker vi trådene sammen og tilkjenne gir vår vurdering av den konkrete påstanden vi faktasjekker. Hvis vi ikke konkluderer med «helt sant», gir vi alltid den som har kommet med påstanden mulighet til samtidig å kommentere vår konklusjon. Mange av dem som blir tatt i faktafeil er uenige i vår vurdering. Det fører ofte til faktabaserte debatter i etterkant.»

Faktisk opplyser at redaksjonen oppfattet Ny Tids artikkel som en ordinær nyhetsartikkel, og at den også ble behandlet slik i arbeidet med faktasjekken.

Når det gjelder Ny Tids argument om at artikkelens tittel står i hermetegn, skriver Faktisk at det ikke er innlysende at dette er et sitat fra en kilde i artikkelen, slik Ny Tid mener. Det er ifølge Faktisk uklart hvem som står bak sitatet, og selvet sitatet er heller ikke mulig å finne igjen i artikkelen.

Faktisk skriver:

«I artikkelen vises det til en uttalelse fra Peter Michael Ketcham i hans egenproduserte film «Stand for the Truth»: «Dette var soleklart. Soleklart, innlysende». Ketcham tilhører i likhet med artikkelforfatter Walter, organisasjonen Architects & Engineers for 9/11 Truth (AE911 Truth). Walter gjør også påstanden vi faktasjekker til sin når han skriver:

Før jeg foreslår en forklaring på hvorfor denne svært uvanlige vitenskapelige debatten raser videre, vil jeg oppsummere de «soleklare» og «innlysende» bevisene Ketcham oppdaget da han satte i gang sin egen etterforskning for omtrent et år siden.»

Redaksjonen oppfattet tittelen som en påstand som også Ny Tid stilte seg bak.

Faktisk oppfatter det som uklart hvordan Ny Tid mener avisen har brutt punkter i kapittel 1 og 2 i Vær Varsom-plakaten. Faktisk skriver:

«Det er mulig klager her mener at vi (mediet) forsøker å hindre klagerens rett til å skrive det

de vil. At det er vi som hindrer deres ytringsfrihet, og hindrer dem i deres rett til en fri debatt.

Det er å snu disse bestemmelsene på hodet. Disse punktene er til for å sikre mediet (her Faktisk.no) frihet til å publisere fritt og uavhengig. Disse bestemmelsene er ikke garantier for klager til ikke å bli utsatt for kritikk.»

Faktisk mener det ikke kan være noen tvil om at påstanden om at terrorangrepene 11. september 2001 egentlig var en planlagt sprengning, er en konspirasjonsteori. Mediet viser blant annet til at 11. september brukes som eksempel på konspirasjonsteori av Store norske leksikon.

Når det gjelder Ny Tids påstand om at Faktisk har brutt punkt 3.2, om kildekritikk, kildebredde og opplysningskontroll, opplyser Faktisk hva det var som gjorde at redaksjonen konkluderte med «Helt feil»:

«Hovedårsaken til at vi konkluderer med at det er helt feil at det er innlysende at 9/11 var en eksplosjon, er de **tre omfattende granskningene** som føderale myndigheter i USA har gjennomført etter terrorangrepene 11. september 2001. I nyere tid har knapt noen hendelse blitt så grundig gransket, analysert og etterforsket.

I disse granskningene har både nødetaten FEMA og The National Institute of Standards and Technology (NIST) konkludert med at de tre bygningene raste sammen som følge av flyene som styrtet i dem, og brannene som oppsto. Det er lenket til de tre granskningsrapportene i faktasjekken.»

Faktisk understreker at både Ny Tids journalist og organisasjonen AE911 siteres i artikkelen. Nettstedet redegjør videre for de mange ulike kildene som er blitt brukt i den påklagede artikkelen.

Faktisk skriver deretter:

«Faktasjekk som sjanger innebærer en konklusjon. Den trekker vi selv på bakgrunn av gjennomgangen vi har foretatt. Når vi i denne saken konkluderer med at det ikke er «innlysende at 9/11 var en eksplosjon», støtter vi oss på en samlet vurdering av alt dette, der tre granskningsrapporter fra amerikanske føderale myndigheter veier tungt.

Det er rett og slett ikke innlysende at 9/11 var en eksplosjon. Vi minner om at det er denne sentrale påstanden, aktualisert av Ny Tids oppslag, som var gjenstand for vår faktasjekk.»

Ny Tid fastholder at det er galt at avisen har publisert en konspirasjonsteori. All spekulasjon er ikke nødvendigvis ubegrunnet eller «konspirasjonsteorier», skriver avisen.

Ny Tid skriver også:

«Faktasjekking kan ikke utelukkende trekke fram synspunkter som diskrediterer, og samtidig velge å se bort fra grunnleggende fakta som støtter disse synspunktene. Det hjelper heller ikke å bare stemple egne kilder som pålitelig og de man ikke liker som upålitelig. Dette er verken kildekritikk eller saklig faktagransking.»

Slik Ny Tid ser det, kommer det klart frem i den omtalte artikkelen at det er «forfatterens tekst». Ny Tid mener også det kommer klart frem at tittelen er forfatterens hovedkonklusjon. Forfatterens navn står rett under tittelen, skriver avisen. Ny Tid skriver også:

«Avisen stiller seg selvsagt bak forfatterens rett til å uttrykke det han gjør. De setter hans hovedkonklusjon på første side innenfor sitattegn. Tydeligere kan man ikke si at dette er forfatterens tekst. De har invitert ham til å gjøre dette. De presenterer ham som det han er, nemlig talsperson for AE911Truth.»

Faktisk mener klager har kommet med antydninger om at «det skulle ligge noe illegitimt og/eller politisk bak vår virksomhet», og Faktisk reagerer på dette. «Ny Tid i sin sak fremmer kjente konspirasjonsteorier er et faktum, og har ingenting med en ideologisk stempling fra vår side å gjøre.»

Avslutningsvis skriver faktisk:

«Svaret fra klager fremstår først og fremst som et forsvarsskrift for Ny Tids artikkel, mer enn en konkretisering av eventuelle VVP-brudd i vår faktasjekk. Derfor må vi minne om at det er klager som har klaget oss inn til PFU, ikke omvendt.»